

SZEMIOTIKAI TÁJÉKOZTATÓ

„A szemiotika összeköti a természetet és a kultúrát” (Guadalajara, 1997)
„A szemiotika a tudományok közös nevezője” (H. Varga Gyula, 2021)

Új folyam 34 (1991-) * **2024. március 15.** * 2024. 2. szám

*

A Magyar Szemiotikai Társaság tájékoztatója (hagyományos és elektronikus változat)
Alapító szerkesztő: **Józsa Péter**

Szerkeszti: **Balázs Géza** (balazs.geza@gmail.com)
Munkatárs: **Pölcz Ádám** (magyszemtars@gmail.com)
Felelős kiadó: **Voigt Vilmos**, a társaság elnöke
Honlap: www.szemiotika.hu

*

A Szemiotikai Tájékoztatót a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság 2011. szeptember 26-án
nyilvántartásba vette.
A határozat nyilvántartási száma: IO/27785-2/2011.

Lapunk összes számának elektronikus változata (2001-től) itt olvasható:
<http://www.szemiotika.hu/2009/07/18/szemiotikai-tajekozato/>

Közgyűlési meghívó

A Magyar Szemiotikai Társaság elnökségének megbízatása 2024-ben lejár. Ezért tisztújító közgyűlést hívunk össze **2024. április 5-én pénteken 16.00 órára** a 12-kor kezdődő Bábel interdiszciplináris konferenciához kapcsolódva (annak első szekciója után). Ha a közgyűlés nem szavazatképes, akkor az alapszabály szerinti második, a jelenlévők létszámától függetlenül érvényes közgyűlés időpontja: **2024. április 5. péntek 16.30.**

A közgyűlés helyszíne:

MNYKNT tanácsterem, 1088 Budapest, Rákóczi út 38. (Blaha Lujza téren, a Corvinnal szemben, 14. kapucsengő)

A közgyűlés programja:

1. Az elnök és a főtitkár beszámolója
2. Tisztségviselő-választás. Az elnökség a jelölőbizottság vezetőjének Vesszős Balázs egyetemi adjunktust kérte fel. A jelenlegi tisztségviselők: Voigt Vilmos (elnök), Balázs Géza (főtitkár), Pölcz Ádám (titkár).

Ha jelöltet kíván állítani, kérjük, hogy a jelölőbizottság vezetőjének a Társaság hivatalos e-mail-címén (magyszemtars@gmail.com) tegye meg javaslatát. A jelölt megnevezésén túl a szavazólapra kerüléshez szükséges a jelölt előzetes, legalább szóbeli hozzájárulása a jelölés elfogadására. Az előzetes jelölési folyamatot követően az április 5-i közgyűlésen is lehetőség lesz jelöltek megnevezésére.

A közgyűlést követően fogadással folytatódik a Bábel-konferencia. A Bábel-konferencia teljes programját március végén küldjük ki.

Budapest, 2024. március 3.

Dr. Voigt Vilmos elnök, dr. Balázs Géza főtitkár, dr. Pölcz Ádám titkár

Bábel. 8. Gyalogút-konferencia, 2024. április 4–6. (csütörtök–szombat)

Rendezők: Bolyai Műhely Alapítvány, Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, Magyar Szemiotikai Társaság

A program fő támogatója a **Nemzeti Kulturális Alap**

Helyszín: 1072 Budapest, Rákóczi út 38. 1/2.
(Blaha Lujza tér, a Corvinnal szemben, 14-es kapucsengő)

A filmvetítésre és a konferenciára itt lehet regisztrálni: iroda@bom.hu

2024. ápr. 4. csütörtök 18.00 Bevezető előadás, a Bábel című film (2006, francia-amerikai-mexikói filmdráma, rendező: Alejandro González Inárritu) megtekintése. A filmelemzést vezeti: Balázs Géza

2024. ápr. 5. péntek 12.00–16.00 előadások

12.00–13.00 Megnyitó és szekcióvezető: Gózon Ákos (tudományos és kulturális újságíró, az Élet és Tudomány és a Természet Világa főszerkesztője, a BMA elnöke)

Balázs Géza (nyelvész, néprajzkutató, egyetemi tanár, SZFE, PKE, PKE): Hamvas – Karnevál – Bábel

Kiss Róbert Richard (Prima Primissima díjas újságíró): Bábel – kultúrák, generációk

Vesszős Balázs (egyetemi adjunktus, NYE): Konfliktus és félreértés az interkulturális kapcsolatrendszerben

13.00–13.15 Szünet

13.15–14.30 Szekcióvezető: Kiss Róbert Richard

Mózes Gergely (egyetemi tanársegéd, PhD-hallgató, EKKE, SZFE): A múlt reanimációja - Valóság, fikció és az archív anyagok hibriditása a dokumentumfilmben

Paár Ádám (tanár, történész, politológus): Európa, konyak, demokrácia

Skrobák Eszter (szakpszichológus, PhD-hallgató, ELTE): A gaslighting (gázlángozás) nyelvi stratégiái és a mentális egészségére gyakorolt hatása

Dénes Ágota (tanár, PhD-hallgató, Csögle, EKKE): Bábel-folklór – „Magyarországon nincs halloween, mindenszentek van!”

14.30–14.45 Szünet

14.45–15.45 Szekcióvezető: Skrobák Eszter

Várhelyi Csilla (festőművész–művészettörténet-tanár): Bábeli reminiscenciák Csernus Tibor festészetében

Deák-Sárosi László (filmsztéta, OSZK): A filmművészet Bábel-tornyának csúcsán – A nomádok földje (2020)

Nagy Dániel (szemiotikus, irodalomtörténész, ELTE; BOM): Információ és lefordíthatatlanság - a kultúrák eredendő többnyelvűsége

16.00 A Magyar Szemiotikai Társaság közgyűlése. Elnök: dr. Voigt Vilmos

17.00 Fogadás

2024. április 6. szombat

9.00–10.30 Szekcióvezető: Nagy Dániel

Pap Nóra (magyartanár, egyetemi hallgató, PKE): Az épített környezet bábeli zűrzavara

Vikár Míra (egyetemi hallgató, pszichológia MA, ELTE; BOM): A szeretetnyelvekről szakmai szemmel

Rácz Márk (jogi szakügyintéző, Pest Vármegyei Kormányhivatal; BOM): „Annus horroris” – avagy bábeli zűrzavar 1950-ben, 1956-ban és 1989-ben a marxizmus-leninizmus tanszékeken Magyarországon

Juhász Zoltán András (történész, PHD-hallgató, ELTE, Honismeret, BOM): Az Országépítés -- Világnézet tudományi Szemle története

10.30–11.00 Szünet

11.00 Pál Dániel Levente (költő, író, műfordító, a Fővárosi Nagycirkusz dramaturgja): Dramaturgia a cirkuszban – technika, szimbolika, szemiotika

11.30–12.30 Reflexiók a Bábel című filmre

Bölöni Réka (egyetemi hallgató, PKE, Nagyvárad, Érd): Bölöni Réka: Buddhista filozófia, kínai bölcelet és keresztény értékrendszer: Bábel.

Nagy Dóra-Kata (egyetemi hallgató, PKE): Nagy Dóra-Kata: Kultúrák interakcióinak szintjei a Bábel című filmben

Gál Leonóra (egyetemi hallgató, PKE): Kommunikációs lehetetlenségek a Bábel-ben.

12.30 Balázs Géza (egyetemi tanár, SZFE, PKE, BOM): A konferencia összefoglalója

Az előadások összefoglalói (a szerzők nevének betűrendjében):

Balázs Géza: Hamvas – Karnevál – Bábel * Hamvas Béla Karnevál című regényével nem nagyon tud mit kezdeni az irodalomtörténet. A Hamvas-kedvelők értelemszerűen rajonganak érte, és titokzatos törekvéseket, rejtett szemiotikai struktúrákat vélnek benne fölfedezni, az irodalmárok

leginkább hallgatnak, az olvasóközönség nagyon megosztott, a többség képtelen végigolvasni, mert Hamvas mindent elkövet, hogy elidegenítse az olvasót. Nyelvészeti (stilisztikai, szövegtani) megközelítését meg sem kísérelték, pedig az elidegenítő szövegkavalkád (bábeli szöveg) adná magát. A regény Hamvas halála utána 20 évvel, 1986-ban megjelent, s gyakorlatilag az egyetlen nagyregény, amely a szocializmusban fiókban maradt, több azóta sem került elő. A regény munkacíme Ördögösök volt, végül pedig a Bábelre emlékeztető: Karnevál. A világ örökös körforgásban van, időkerete az 1880–1950-es évek; történelmi-politikai események, korszakok keverednek; emberek sokszorozódnak (több személyiségben, szerepben lépnek elénk: a regény végén található szereplőlista több száz nevet számlál, gyakorlatilag követhetetlenek a szerepek, szereplők); valamint a regény beutazza az egész földet, vagyis kultúrák, nyelvek keverednek benne. Hamvas egyébként elárulja titkát: „Mit akar mondani? kérdi Márkus. A dolog számomra zavaros, válaszolom. Mit tart zavarosnak? Az egészet. Olyan ez, mint a cirkuszelőadás, a szereplők minden ok nélkül jönnek és mennek és beszélnek és cselekszenek, egymást megölik, de a halott a másik oldalon visszatér, mialatt a gyilkos már más alakban van itt, és most őt gyilkolják meg. Senkit se merek megszólítani, mert attól félek, valaki más felel helyette. De végül is a helyek változnak, a bolondok ugyanazok, Mexikó és India, Izland és Trákia – (...) Nem lát semmit? Észbontó értelmetlenséget – Úgy. Nem gondolt még arra, hogy az ön mértéke esetleg ehhez a színházhoz kicsiny? Kicsiny vagy alacsony? Vagy talán – (...) Ön, szól újra, azt a színjátékon kívül levő pontot keresi, ahonnan, mint néző, az alapgondolatban valamennyi szereplőt egybe tudja látni. Mondjuk, megtalálni azt a piszkafát, amelyikre mindegyiket fel lehet tűzni – Vagy ilyen? Van – (...) A szemében. A látványban. Abban van, hogy ez mind van. Érti? Hirtelen felkiált. A látomásban van -” (II/475–477). Nem véletlen (van véletlen?), hogy többször visszatér: Bábel. Kalkuttában a Káli-templomtól visszafelé jövet találkozás egy régi ismeretlen ismerőssel, ismeretlen nyelven, angol szavakkal teletűzdelve kommunikálnak arról, hogy – (II/310–315); felfordult zűrzavar, a bábeli rögeszme, a meghülyült Übermensch... (III/146); ez a bábeli barom őrjöngve keresi azt, aki tőle nem fél (III/147); mindenkivel a saját nyelvén beszélek... a bábeli nyelvzavar problémáját a magam számára megoldottam (III/194); Most már szövevény lett. „Bábel lett belőle”, és egész életén uralkodni kezdett, és a Bábel alatt nyögött, és meg akart szabadulni, és nem tudott (III/282). Hamvas szerint a bábeli zűrzavar a létezés alapállapota. Ebben a zűrzavarban kell az embernek magát megtalálnia, értelmeznie, és az élet megélésének egyéni módszerét kidolgoznia. Az előadás Hamvas másutt esszéikben (pl. Patmosz) kifejtett világnézetének, filozófiájának a regény szövegkavalkádjában való megjelenését vizsgálja.

Bölöni Réka: Buddhista filozófia, kínai bölcsélet és keresztény értékrendszer: Bábel. Alejandro Gonzáles Inárritu 2006-os filmje. * A címben szereplő bibliai utalás ellenére, a filmet átszövő zűrzavar nem a nyelvek és kultúrák különbözőségéből következik, hanem az emberek elmagányosodásából és elidegenedés érzéséből. Más és más kontinens, más és más társadalmi réteg, más és más konfliktus, mégis: “Minden mindennel összefügg” (Buddhista tanítás) és “A pillangó szárnyainak enyhe csapkodása érezhető a föld másik oldalán” (Kínai közmondás). A film üzenete számomra a szeretet ereje, a keresztény értékrend alapja: “Szeresd felebarátodat, mint tennmagadat” (Máté evangéliuma). * Az előadó a Partiumi Keresztény Egyetem Magyar Nyelv-és Irodalom szakos, harmadéves hallgatója. Tanulmányait három gyermeke nevelése és munka mellett végzi. A nyelvészet és irodalom mellett, szereti a jó filmeket, és érdekli a filmszemiotika.

Deák-Sárosi László: A filmművészet Bábel-tornjának csúcsán - A nomádok földje (2020) jelképrendszere * Miképp üresítik ki és fordítják az ellentétükbe az etikai és esztétikai értékeket. Annak ellenére, hogy nincsenek nyelvi korlátok, hiszen a filmet világszerte vetítik, és felirattal, illetve szinkonnal látják el. A jelentés nem a fordításban vesz el. * Az előadó az OSZK munkatársa, és az M5 filmesztétikai műsorának szakértője.

Dénes Ágota: Bábel-folklór – „Magyarországon nincs halloween, mindenszentek van!” *

Eredetileg a kelta hagyományokban gyökerező, főleg az angolszász országokban ünnepeelt halloween mára az egész világon elterjedt. Magyarországon is egyre nagyobb népszerűségnek örvend. Ünnepeink közé lassan beszivároghat megosztja a társadalmat, vannak, akik elutasítják, míg mások nyitottak rá. Állásfoglalás helyett a következő kérdésekre keresem a választ: Hogyan alakult ki Magyarországon a Halloween ünneplése? Miként befolyásolja a magyar kultúrát és hagyományokat? Hosszú távon lehet-e a kultúránk része? * Az előadó mesterpedagógus (Csöglei Általános Iskola); alkalmazott nyelvészet szakos bölcész; az EKKE Neveléstudományi Doktori Iskolájának PhD-hallgatója.

Gál Leonóra: Kommunikációs lehetetlenségek a Bábel-ben. * Alejandro González Iñárritu 2006-os Bábel című filmje több dimenziós alkotás, melyben korábbi munkái elemzése mellett a biblikus Bábel tornya motívuma is fontos szerepet játszik. A film három párhuzamos élethelyzetet mutat be, ahol a kommunikációs problémák súlyos következményekhez vezetnek. Egy amerikai házaspár Marokkóba utazik, ahol a kommunikációs félreértések tragédiákhoz vezetnek. A marokkói pásztorcsalád gyermekei ártatlan kíváncsiságból tragikus eseményeket váltanak ki, míg a japán lány és apja közötti távolságot a siketnémák világa és generációs különbségek mélyítik el. A film minden szála az idegenség és a kommunikáció hiányának súlyos következményeit mutatja be. Illetve a megfelelő dekódolás által rájöhethetünk példázat jellegű üzenetére: a film arra sarkall, hogy a megértés és az empátia által nyissunk a kommunikáció lehetőségei felé és ne utasítsuk el azokat magunkba zárkózva.

Juhász Zoltán: Az Országépítés -- Világnézettudományi Szemle története * A mindössze három lapszámot megélt Országépítés -- Világnézettudományi Szemle folyóirat 1939-ben jelent meg először és utoljára. Története csak részleteiben feltárt, a lap értékelése felől pedig megoszlanak a tudományos recepcióban olvasható vélemények. Noha olyan jelentős személyiségek köthetők a folyóirathoz mint a filozófus Hamvas Béla, az író Veres Péter, az agrárszakember Kerék Mihály, vagy az építész Molnár Farkas, többen kétségeket támasztanak a folyóirat szerkesztőinek céljaival kapcsolatban, hiszen, ahogy Ferkai András írja "Szász Béla az első hazai nemzetiszocialista párt alapítója volt, Szokolay Béla pedig már az Építőmunka szerkesztőjeként az olasz korporációs rendszer híve". A Bartha Miklós Társaság fiatal értelmiségijeiből szerveződött Országépítés munkacsoport hívta életre az azonos címet viselő folyóiratot. Vezetőjük a fényképész Erdődi Mihály volt. A lapszámokban olyan kérdésekkel foglalkoztak, mint a diktatúrák és a magyarság viszonya (1), modern magyar társadalomszervezés, földbirtokpolitika (2), a magyar falu (3). Az előadásban azt szeretném bemutatni, hogy milyen erők és szellemi bázis galvanizálták életre a "Világnézettudományi Szemlét", röviden bemutatom a tematikus számokat és a szerkesztőség működését, valamint foglalkozom a folyóirat recepciójával.

Kiss Róbert Richard: Bábel – kultúrák, generációk * Az előadás a meg nem értés problémáját, a kommunikáció hiányát feszegeti a kultúrák és a generációk között.

Mózes Gergely: A múlt reanimációja - Valóság, fikció és az archív anyagok hibriditása a dokumentumfilmben * A kreatívan átdolgozott archív fotók és mozgóképfelvételek használata a dokumentumfilm műfaji területén akár folyamatosan változó filmnyelvként is értelmezhető, amely nyelv közvetítésével az alkotó nem pusztán elmeséli, de mintegy újratereget az egykori eseményeket. De milyen lehetőségei vannak az alkotónak abban az esetben, ha az adott eseményről vagy az eseményekben érintett személyekről semmilyen felvétel nem maradt fenn az utókor számára? Előadásomban a történetfeldolgozás különböző példáin és koncepcióin keresztül az alkotó és a dokumentumfilm viszonyát vizsgálom az archív anyagokhoz vagy éppen azok

hiányához, illetve magukhoz a történelmi tényekhez. A fotó-, mozgóképfotó- és hangdokumentumok kreatív újraformálása médiumokon és technológiákon átívelő kiterjesztett történelmi valóságba vezeti a nézőt, ahol nem csupán az újraalkotott múlttal találkozik élményszerűen, de új filmnyelvet is tanul.

Nagy Dániel: Információ és lefordíthatatlanság - a kultúrák eredendő többnyelvűsége * A Bábel-toposztól (amit számos filozófus használt Gadamer-től Derridáig, vagyis eléggé különböző keretekben egyaránt jelen van) indítva vizsgálom, miért érvelnek jellemzően amellett, hogy a bibliai hagyományban "büntetésként" megjelenő soknyelvűség inkább afféle "álcázott áldás" (szerintem ez még sokkal frappánsabban hangzik, mint az angolban idiomatikus blessing in disguise kifejezés, elterjeszthetném magyarul, zárójel bezárva), ami visszamegy a fordításelméletre (például Walter Benjaminra, majd ezt is kifejttem), végső soron lényegében oda jutva, hogy a fordítás nehézsége, vagy adott esetben a "lefordíthatatlanság" a világ olyan különböző nézőpontokból történő megértését takarja, vagyis a nyelvek sokfélesége a megértés sokféleségének lehetőségét hordozza magában, ami sokkal inkább pozitívum mint negatívum. Ez viszont ugye felveti azt a kellemetlen kérdést, hogy akkor az egyes nyelvekhez köthető kultúrák (például, hogy messzebb ne menjünk, a magyar) viszont a megértés tökéletlen formáit képviselnék az "egynyelvűségük" miatt? Na és itt lyukadnék ki Lotmannál, hiszen a helyzet természetesen nem ilyen egyszerű, mivel az ő kultúrafelfogásában a kultúra eleve többnyelvű rendszer, ráadásul az hagyján, hogy többnyelvű, de egymásra maradéktalanul nem lefordítható rendszerekből, "nyelvekből" áll (Lotman klasszikus példája, hogy ha Tolsztoj regénye elveszne, Bondarczuk filmjéből nem lehetne újra az eredetivel azonos formában megírni a Háború és békét, mert az irodalom és a film egymásra adekvát módon lefordíthatatlan rendszerek) - és Lotman szerint ez a lefordíthatatlanság a kultúra lényegéhez tartozik, ez teszi élővé, ez adja a dinamikáját, a képességét a világra való reflektálásra, a megértésre, sőt az értelmezés változtatására, fejlesztésére. Az elmélete abban az értelemben forradalmi tulajdonképpen a mai napig is (pedig 30 éve meghalt), hogy a kultúrát alapvetően nem egy annak részeinek egymásra való fordíthatóságát lehetővé tevő szuperrendszerként, ha tetszik metanyelvűként fogja fel, hanem egy olyan keretként, ami a lefordíthatatlanságot menedzseli (amiben Lotman hivatkozik a matematikai információelméletre és az entrópia mások mellett Neumann János által megalapozott - és a szemiotikába Umberto Eco által bevezetett - fogalmára, amit röviden szintén megemlítek, hogy a hallgatóságnak legyen lehetősége valamilyen ismert nevekhez is kötni a dolgot). Szóval dióhéjban erről beszélnék, a lehetőségek szerint közérthetően, valami olyasmi konklúzióval, hogy a többnyelvűség és a vele szorosan összekapcsolódó lefordíthatatlanság teszi mind az egyes kultúrákat, mind általában véve az egyetemes emberi kultúrát képessé a változásra, adaptációra, ami minden bizonnyal az egyik fő oka az emberi faj evolúciós értelemben vett példátlan sikerességének. Vagyis "Bábel" bizonyos értelemben valóban áldásnak tekinthető, ami nem visszavetette, hanem éppen előre hajtotta az emberiséget, és ez a jövőben is fontos lehet, különösen ha megtanuljuk kiaknázni a benne rejlő potenciált.

Nagy Dóra-Kata: Kultúrák interakcióinak szintjei a Bábel című filmben. * Inárritu Bábel filmje a bibliai történettel párhuzamra vonható: az összefogás, kapcsolatteremtés igyekezetének eredménye lesz a szétszűllött társadalom, a félreértett interakciók, kapcsolatok. Több szituációval játszik el az alapján, hogy milyen mértékben értik meg egymást az emberek, milyen módon próbálják megértetni magukat és az üzenetüket a másik féllel. * Nagy Dóra-Kata a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetem mesterszakos hallgatója, ahol többek között a kultúrák mindennapi interakcióival és egymásra tett hatásával is foglalkozik.

Paár Ádám: Európa, konyak, demokrácia * Amióta Dante a 13. században papírra vetette az európai egység gondolatát, és amióta Enea Silvio Piccolomini itáliai humanista, a későbbi II. Piusz

pápa a 15. század közepén – a történelemben először – leírta az „európai” szót (addig a kontinensre a keresztény világgént, Nyugatként, Okcidentként utaltak), azóta 150 európai konföderációs terv született. A gyakorlati megvalósulás első lépéseire azonban csak a két háború között került sor. 1940-ben a francia Jean Monnet, aki a családi konyakkereskedő vállalkozás megbízottjaként tapasztalatot szerzett a különböző kultúrák megismerésében és a kapcsolatteremtésben, fölvetette a francia-brit uniót. A terv a kölcsönös értetlenség és bizalmatlanság miatt megghiúsult. 1950-ben azonban az unió gondolata ismét előkerült, ezúttal Konrad Adenauer kancellár révén. Sok nehézség árán az Európai Szén- és Acélközösség megalakult. Hogyan sikerült Monnet-nak és munkatársainak áthidalnia a brit, francia, nyugatnémet és olasz álláspontokat, megtalálva a közös hangot? Mit tanulhatunk Monnet-tól, ami megszívlelendő az Európai Unió mai vezetői számára? Az előadás erre igyekszik választ találni.

Pál Dániel Levente: Dramaturgia a cirkuszban – technika, szimbolika, szemiotika * Egy egész estés cirkuszi előadást hosszú előkészítő munka előz meg, melynek végeredményeként a világ minden tájáról származó artistaművészek kerülnek egy szezon idejére egy műsorba. Számos nyelv, kultúra, hagyomány és művészi intenció találkozik ilyenkor egymással, az első próbák igazi bábeli zűrzavart idézhetnek a kívülálló számára. Egy cirkuszos pedig ilyenkor érzi elemében magát: hogyan lehet egységes művészi koncepció mentén „összeszelídíteni” ennyi mindent – zenét, szimbolikát, beszélt és koreografált, évek izzadságos munkájával megtanult-begyakorolt nyelveket –, hogy végül egy egységes formanyelvű és összehangolt szimbolikájú előadás jöjjön létre. Egy olyan előadás, amely mindenki számára érthető, univerzális jelentéssel bír. Ez egy cirkuszi előadást létrehozó kreatív-művészi csapat egyik legfontosabb feladata: rendező, zeneszerző, koreográfusok, videós művészek mellett a cirkuszi dramaturg. Ez utóbbi munkájának kulisszatitkait szeretné röviden bemutatni jelen prezentáció. * Pál Dániel Levente költő, író, műfordító, 2016 óta a Fővárosi Nagycirkusz dramaturgja. Öt verses- és két prózakötete jelent meg, színdarabjait országszerte játsszák, műveit lefordították angol, német, portugál, spanyol, román, török, thai, kínai, arab és szerb nyelvre. 2017-ben és 2018-ban a két ország közötti irodalmi-kulturális kapcsolatok építésért Medalha Comemorativa kitüntetést vehetett át Brazíliában; Romániában Tudor Arghezi (2019), Szerbiában Lukijan Mušicki (2022), az Egyesült Államokban Musepaper (2023) költészeti díjat kapott. Szent Boszorkány című újcirkuszi darabjéért és rendezéséért előbb Staféta-díjat (2019), majd a XIII. Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivál különdíját vehette át (2020).

Pap Nóra: Az épített környezet bábeli zűrzavara * Bábeli zűrzavar számos helyen fellelhető, például a divat világában, bizonyos kultúrák vezetési stílusában de ami számomra a közvetlen környezetemből szembetűnt, az építészetben gyökerezik. Az építészetnek mindig is része volt a fejlődés, a változás és a különböző stílusok együttes jelenléte, azonban vannak esetek melyek kitűnnek, nem illeszkednek szervesen a többi épített környezet elemeihez. Ezek nem mindennapi házak, melyekre felfigyel az ember, ezt a felvetést pedig néhány fotóval szemléltetem. Az előadásom arra törekszik választ találni, hogy mi az ami a bábeli zűrzavart tükröző építmény-szimbólum által kifejezésre juttatható. * Az előadó magyartanár, egyetemi hallgató, PKE.

Rácz Márk: „Annus horribilis” – avagy bábeli zűrzavar 1950-ben, 1956-ban és 1989-ben a marxizmus-leninizmus tanszékeken Magyarországon * Eddigi kutatásaim alapján az 1950-89 közötti Magyarországon is megfigyelhető ideológiai képzés szervezeti működése és tartalmi elemeinek oktatása során három alkalommal volt megtapasztalható komolyabb bábeli zűrzavar, illetve jelentősebb nehézség. Először az 1949/1950-es intézményi megalakulás körül alakult ki komoly nehézség, amikor minden előzmény nélkül került be a felsőoktatási tananyagba a marxizmus-leninizmus eszmerendszere. Jelen esetben megalapították a marxizmus-leninizmus tanszékeket, ahova ideológiai alapon kerülhettek be dolgozni viszonylag fiatalabb oktatók. Ők

azonban sok esetben csak 2-3 leckével jártak előrébb a tananyagban, mint a hallgatók. Ezen kívül számos esetben a pedagógiai kompetenciák is hiányosnak bizonyultak, azaz oktatási módszertanuk nem mindig volt megfelelő. Második alkalommal az 1956-os forradalom-és szabadságharc ideje alatt, illetve azt követően alakult ki káosz, amikor újjá kellett szervezni ezeket az oktatási egységeket. Ebben a szűk fél évben szétzilálódtak az ideológiai tanszékek, így működésük 1956. november és 1957 tavasza között szünetelt. A gyűlölt politikai rendszer bűnbakjainak és egyik szimbólumainak számítottak, a hazai felsőoktatásban nem volt többé helyük. Azonban ahogy Kádár János megszilárdította hatalmát, úgy tértek vissza a katedrákra ezek az oktatók is. Harmadik alkalommal az 1989-es rendszerváltozás során uralkodott bábeli zűrzavar ebben a körben, hiszen többé már nem volt szükség sem az ideológiai oktatók által tanított tananyagra, sem ezen oktatók egy részének munkájára. Eluralkodott rajtuk a félelem, hiszen nem tudták, hogy mi fog következni az új rendszerben, hol lesz rájuk szükség a demokratikus átmenet után. Nagy kérdés volt, hogy ki hogyan tud innovatív lenni, azaz milyen módon tud megújulni. Volt, akinek sikerült, és akadt, akinek nem. Egyesek pedig éltek a lehetőséggel, és hamar nyugdíjba vonultak. Arra keresem a választ, hogy milyen módon vészelték át ezeket a nehézségeket az említett szervezeti egységek és az oktatók? Hogyan volt lehetséges, hogy 40 éven keresztül meghatározó részei voltak a magyar felsőoktatásnak? Hogyan tudták leküzdeni a szakmai hiányosságaikat az oktatók? Mire volt elég az ideológia iránti feltétel nélküli elkötelezettség? Hogyan tettek arra kísérletet, hogy átmentsék magukat az új rendszerbe? Hipotézisem szerint erős politikai védőháló vette őket körül, amely megvédte őket minden helyzetben. Azaz elsősorban nem a szakmai teljesítmény, hanem a politikai megbízhatóság és elkötelezettség számított esetükben (is).

Skrobák Eszter: A gaslighting (gázlángozás) nyelvi stratégiái és a mentális egészségére gyakorolt hatása * A gaslighting (gázlángozás) a pszichológiai manipuláció egyik formája, amelyet a valóság szándékos eltorzítása jellemez, olyan módon, hogy arra kényszeríti az áldozatot, hogy kétségbe vonja saját észlelését, emlékeit és józan esztét. A gázlángozás pszichológiai jelensége érdekes párhuzamokat mutat a Bábel tornyáról szóló bibliai narratívával. A Mózes első könyvében található Bábel története azt a történelmi pillanatot írja le, amikor az emberi kommunikációban az isteni beavatkozás következtében zűrzavar következik be, ami nem csak egymás megértésében okoz fennakadást, hanem az emberi kapcsolatokban is, elválasztja és eltávolítja az embereket egymástól. Hasonlóképpen, a gaslighting (gázlángozás) a kommunikációs dinamika olyan manipulálását jelenti, amikor az egyik fél szisztematikusan aláássa a másik személy saját valóságérzékelésében való bizalmát, aminek folyamánya, hogy a személyt állandó kétségek kezdik gyötörni, összezavarodik, majd egyre inkább elszigetelődik. Mind a bábeli történet, mind a gaslighting (gázlángozás) hatalmi szempontot is magában foglal, ugyanis a hatalmi pozícióban lévők (vagy tekintélyszemélyek) a kommunikáció torzításával vagy akadályozásával igyekeznek dominanciájukat érvényesíteni és kifejezésre juttatni. Mindkét esetben a kommunikáció ellehetetlenülésével találkozunk, amelynek hatása van az eseményt megelőző mentális egészségére, mindemellett láthatjuk a megértés és a bizalom újjáépítése iránti igényt és törekvést is. A két téma közötti összefüggés rámutat arra, hogy a nyelv és a kommunikáció manipulálása milyen módon zavarhatja meg a kapcsolatokat, ássa alá a bizalmat és hogyan teheti tartóssá a zűrzavar és a kontroll körforgását. Ebben az elméleti keretben kerülnek megvitatásra a gázláng típusú interakciók pszichológiai és személyközi dinamikája, hatásai és felismerési lehetőségei.

Várhelyi Csilla: Bábeli reminiscenciák Csernus Tibor festészetében * Ha a bábeli zűrzavar, a kakofónia, kulturális keveredés képi megfelelőjét keressük a kortárs magyar képzőművészetben, akkor az elsők között juthat eszünkbe a zseniális Csernus Tibor egész munkássága. Pályájának stílusbeli sokszínűsége, átható kapcsolata a művészettörténet, a Biblia és általában a nyugati kultúra örökségével, a Párizs Montmartre negyedében eltöltött hosszas emigráció élményanyaga mind

összeadódik egy rendkívül komplexen rétegzett, ugyanakkor élő és lüktető festői világban. És mit ad Isten, festett is egy Bábel című képet még fiatalon, szürnaturalista korszakában... Az előadás Bábel tornyát, illetve a „bábeli zűrzavart” mint képzőművészeti témát mutatja be. A művészettörténetben id. Pieter Brueghel németalföldi festő műve jelenti az etalont, mely meghatározta a későbbi korok ábrázolásmódját. Ezt a képet állítom párhuzamba Cernus Bábel-képével és az egész bábeli forgataggal, amit vászonra vitt." * Az előadó festőművész, művészettörténet-tanár.

Vesszős Balázs: Konfliktus és félreértés az interkulturális kapcsolatrendszerben * A globalizáció a kultúrák közötti együttműködések fellendüléséhez vezetett, amely eltérő módon befolyásolja az eltérő kulturális háttérrel rendelkező ügyfelek és munkatársak közötti kapcsolatokat. Emellett a globális munkaerőpiac a vezetőktől elvárja, hogy eltérő kultúrákból érkező szakembereket alkalmazzon, és biztosítsa a zavartalan munkavégzéshez elengedhetetlen feltételeket. Ez az alapvetés innovációhoz és értékes munkakapcsolatokhoz vezet, ugyanakkor az egyes szervezeteken belül megjelenő kulturális sokszínűség hatására a felek felkészületlenek lehetnek a más kultúrákból származó kollégákkal és ügyfelekkel való bánásmódra. A kulturális különbségek ismeretének hiánya, legyenek azok akár csekélyek, akár kirívóan nyilvánvalók, megalapozhat vagy megtörhet egy munkakapcsolatot vagy üzleti megállapodást, amely eredményeként félreértés és konfliktus (Meyer 2014: 64) alakulhat ki. Az előadás bemutatja a globális nyelvi érintkezés következtében kialakuló kulturális eredetű nyelvi félreértéseket, zavarokat és konfliktusokat, és megoldást ajánl a kölcsönös bizalom elősegítése érdekében. Kulcsszavak: félreértés, konfliktus, zavar, interkulturális kommunikáció, kapcsolat. * Hivatkozás Meyer, Erin 2014. *The Culture Map: Breaking Through the Invisible Boundaries of Global Business*. PublicAffairs. New York.

Vikár Míra: A szeretetnyelvekről szakmai szemmel * Hogyan kommunikálunk szeretteinkkel? Hogyan fejezzük ki a szeretetünket mások felé? Miből érezzük, hogy szeretve vagyunk? Ezekre a kérdésekre próbál választ adni Gary Chapman elmélete, az öt szeretetnyelvről (5 Love Languages). Az öt szeretetnyelv feltárásának és megértésének célja eredetileg a házasságok megmentése volt, azonban mára a szülő-gyermek kapcsolat esetében, és a munkahelyi kapcsolatokra is alkalmazza a szerző. Sokan ismerik a népszerű elméletet, azonban kevés szó esett az öt szeretetnyelvről a pszichológia nézőpontjából. Előadásomban szakmai szempontból közelítem meg a témát, először ismertetve az elmélet kialakításának körülményeit, az öt szeretetnyelvet és azok jellemzőit, végül arra is kitérek, hogy tudományos szempontból hogyan értékelhető az elmélet. * Az előadó pszichológia MA szakos hallgató az ELTE-n.

Jelentésalkotás a művészetekben

VIII. Józsa Péter művelődésszemiotikai szimpózium Szombathely – Nagyrákos, 2024. május 31. – június 2.

Korábban is voltak törekvések – például a stílisztikában – valamennyi, vagy legalábbis több művészeti ágra kiterjedő egységes szemléletmódra (pl. Török Gábor munkásságában). A szimpózium célja a különböző (régi és újabb) művészeti ágak alkotásainak közös és sajátos (nem verbális és verbális „nyelvének” megközelítése. A műalkotások „nyelvében” közös szimbolizáció (metaforizáció), valamint a befogadási (jelentésalkotási) folyamatok és a profán epifánia, másként katarzisz során a közös és sajátos jelenségeinek megismerése, feltérképezése. A téma antropológiai, szemiotikai, pragmatikai irodalom- és nyelvelméleti megközelítésének célja a művészeti létmód

(különös tekintettel az irodalom, a színház és a film „nyelvének”) tudatosabb megértése – ezzel is kapcsolódva Józsa Péter munkásságához.

Jelentkezés előadáscímmel és rövid kivonattal 2024. április 30-ig: balazs.geza@gmail.com

Európa elrablása. 3. zamárdi szabadegyetem, 2024. szeptember 20–22.

2021-ben a nulladik rendezvényt (A harmadik út) indult a zamárdi szabadegyetemek programja. 2022-ben a Valóságajlítás, 2023-ban Bábel volt a hívószó. A 2024. év rendezvényének címe: Európa elrablása. A zamárdi szabadegyetemen politikusok, tudósok, közéleti emberek mondják el gondolataikat a témáról. A szabadegyetem nyitott, 2024. augusztus 31-ig lehet jelentkezni itt: iroda@bom.hu.

A film szimbolikája. 23. Semiotica Agriensis konferencia

Időpont: 2022. október 4–6., helyszín: Eger, Dobó István Vármúzeum és Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

A konferencia szervezőbizottsága: Balázs Géza, Szűts Zoltán, M. Tóth Éva, H. Tomesz Tímea, Voigt Vilmos

A Magyar Szemiotikai Társaság és az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem 2003 óta tartó szemiotikai konferenciasorozatában 2004-ben a téma a filmszemiotika. *A film szimbolikája* címmel tudatosan utalunk a hazai filmelmélet és filmszemiotika halhatatlan egyéniségére, Király Jenőre. Konferenciánknak feltett célja Király Jenő munkásságára való reflektálás. A szemiotikai konferenciáink továbbra is multidiszciplináris jellegűek, vagyis a fő téma, a film. A filmszemiotika sok oldalról, filozófiai, pszichológiai, szociológiai, művelődés- és művészettörténeti, irodalmi, nyelvészeti, jogi stb. szempontból körüljárható. A konferencián tanárok, kutatók mellett doktoranduszok és tanári ajánlással egyetemi hallgatók is előadhatnak. A konferencia szervezői felhívják a figyelmet a szemiotikai alapok, megközelítések hangsúlyosságára.

Ajánlott szakirodalom: Király Jenő munkássága

A lektorált előadásokat a *Magyar szemiotikai tanulmányok* könyvsorozatban megjelentetésre javasoljuk.

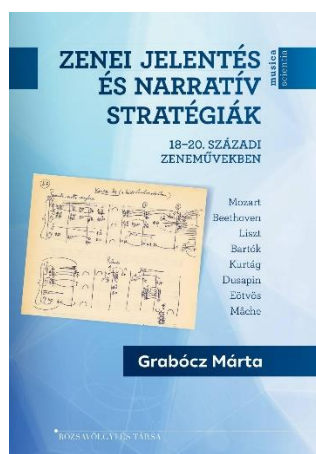
Jelentkezés: előadáscímmel, rövid kivonattal 2024. június 30-ig

Érdeklődés, jelentkezés: magyszemtars@gmail.com

A konferencia meghirdetői:

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Pedagógiai Kar és Bölcsészettudományi és Művészeti Kar
Mozgóképművészeti és Kommunikációs Intézet – Magyar Szemiotikai Társaság – Színház- és
Filmművészeti Egyetem Németh Antal Drámaelméleti Intézet és Doktori Iskola

Grabócz Márta új könyve

Grabócz Márta a zenei jelentés és narrativitás témakörének világszerte legelismerettebb kutatói közé tartozik. Jelen kötete válogatás az elmúlt csaknem két évtizedben megjelent tanulmányaiból, amelyek fókuszba a zenei szemiotika és narratológia alapfogalmainak tisztázásától egészen a mély műelemzésekig, a bécsi klasszikus zenétől a romantikán és a 20. századon át a kortárs szerzőkig terjed. Az 1990-es évektől kezdve a zenetudomány újból felfedezi azt az ősi tudást, amely szerint a zene alkotóelemei, egységei kifejezést, bizonyos esetekben pedig jelentést is hordoznak. A mai módszerek egyrészt a 18-19. századi kézikönyvek, traktátusok leírásához nyúlnak vissza, másrészt - a humán tudományok jelenkori fejlődését követve - a jel tudomány (szemiotika), a nyelvészet, a narratológia területéről merítenek ösztönzést. Ezek a közelítésmódok teszik lehetővé, hogy rávilágítsunk az egyes zeneművek kifejezési görbéjére: az euforikus és diszforikus pillanatok váltakozására, a váratlan mozzanatokra. A kifejező típusok használata, az irodalomelemzésből kölcsönzött narratív modellek, valamint az intertextualitás abban segítik az elemzőt, hogy egy adott stíluson belül a jelentettek szerveződésének szabályait feltárja, és így megragadja a konvencionális vagy a kivételes formálásmódokat, a zeneszerző olykor rejtett dramaturgiáját, a zenemű által sugallt "megoldást" avagy egy formai célpontot.

A kötet első két része elméleti bevezetés, valamint a klasszikus és romantikus korszak alkotásainak újfajta elemzését tartalmazza (Mozart, Beethoven, Liszt). Néhány Bartók-tétel expresszív stratégiájának vizsgálata után pedig a kortárs művek komponálásmódjába kap az olvasó betekintést: Kurtág György, Eötvös Péter, Pascal Dusapin, Francois-Bernard Mache és más szerzők darabjainak elemzése révén.

A Magyar Szemiotikai Társaság LEGÚJABB kiadványai:

Könyveinket közvetlenül a Társaságtól is meg lehet rendelni (magyszemtars@gmail.com), valamint az interneten is: www.e-nyelv.hu/konyvesbolt.

Magyar szemiotikai tanulmányok (1–60.)

58. Milyen jelrendszereket használunk? Jelrendszerek, jelalakzatok sokfélesége. Szerk.: Balázs Géza, Pölcz Ádám, Terdikné Takács Szilvia. MSZT-IKU, Budapest, 2022. 212 oldal.

59. Büky László: Ábrázoltságjelek és stílusképek Krúdy Gyula szövegvilágából. MSZT, Budapest, 2023. 188 oldal.

60. Színházzsemiotika. Szerkesztette: Balázs Géza – Pölcz Ádám – Terdikné Takács Szilvia. MSZT-IKU, Budapest, 2023. 260 oldal.

Jeltudós a katedrán-sorozat:

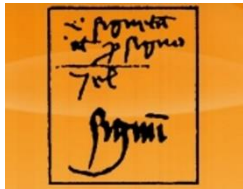
Szívós Mihály (szerk.) Jeltudós a katedrán. Tanulmányok a szemiotika oktatásáról. Magyar Szemiotikai Társaság, Budapest, 2019. 103 oldal. Ingyenesen letölthető a honlapon: <http://www.szemiotika.hu/feltoltes/2022/05/jeltudos-a-katedran-online-1.pdf>

Szívós Mihály (szerk.) Jeltudós a katedrán 2. Tanulmányok a szemiotika oktatásáról. Magyar Szemiotikai Társaság, Budapest, 2022. 116 oldal. Ingyenesen letölthető a honlapon: <https://www.szemiotika.hu/2022/05/25/jeltudos-a-katedran-2/>

Tagdíjfizetés (2024): Kérjük, hogy tagdíját átutalással fizesse be a következő bankszámlaszámra: Magyar Szemiotikai Társaság, OTP 11705008-20423070. A tagdíj 2015. május 6-ától változatlan, azaz: 1000 Ft/év.

Támogatók, együttműködő partnerek:

A Szemiotikai Tájékoztató online megjelenését 2012-től támogatja a Nemzeti Kulturális Alap. Együttműködő partnerek: Bolyai Műhely Alapítvány, ELTE BTK, ELTE szemiotika MA, PKÜ Kazinczy Műhely, Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport, Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, MTA Művelődéstörténeti Osztályközi Bizottsága/Szemiotikai munkabizottság

Bolyai Műhely

MAGYAR NYELVI
SZOLGÁLTATÓ IRODA
e-nyelv.hu